
Szerkesztik a Magyar Írószövetség Íróiskolájának hallgatói

KÓSA SÁNDOR	Rekonstrukció	2
P. SZABÓ MÁRIA	Szerencsés pillanat.....	4
	Csak éppen	7
OROSZI ZSUZSANNA	Dafke – a folytatás?.....	8
BÁCSI ISTVÁN	A kopogtatócédula.....	10
	Két választópolgár	14
FEHÉRVÁRI BALÁZS	A varázsló, aki nem tudott megőszülni.....	16
HAMANA ZSOLT	Egy győztes meséje	24
KATEDRA		
MENYHÉRT ANNA	A színek	27
MEZEY KATALIN	Öregasszony mondja.....	28
	Itt, a folyó fölött	28
AMBRUS LAJOS	Eldorádó (részlet).....	29
VENDÉG		
SIKLÓSI KATALIN	Nagyotmondó János.....	36

KÓSA SÁNDOR

Rekonstrukció

prélude (előjáték)

'77-ben volt osztálytársammal és barátommal, Z.-vel, rászabadultunk Európa nyugati felére. E világról, néhány ismert magyar vonatkozáson kívül (Cluny kávéház, a rue Cujas sarkán lejt a járda, Puskás-Real Madrid) semmit sem tudtunk.

développement (kidolgozás)

Az útiterv összeállítását rám bízta, de Barcelona beiktatásához ragaszkodott. Hogy miért, az csak közvetlenül az indulás előtt derült ki. Megérkezésünk után a várostól délre, a tengerparton egy kempingbe mentünk, először és utoljára az út során, hogy természetközelen legyünk. Bárhol voltunk és bármit is csináltunk előző éjszaka, reggel mindig korán keltünk a tenger miatt.

Egy napon Z. kiterítette a város térképét az asztalra, és hogy a feltámadó szél ne fújja le, kövekkel rögzítette a négy sarkát. Eljött hát az idő!, gondoltam, és eszembe jutott Z. papája, aki, mint az idősebb D'Artagnan, kötelességének érezte, hogy jelen legyen fia indulásánál, és még utoljára jó tanácsokkal lássa el. Idősb Z. még fiatalkorából ismerte Cz. Z.-t, az aranycsapat balszélsőjét. Most, közvetlenül az indulás előtt,

ránk bízott egy apró csomagot, hogy adjuk át személyesen és – ha úgy adódik – éljünk (vissza) legendás nagyvonalúságával.

Megvan, mondta Z., a Rongylábú a Montjuich-on lakik, és rámutatott a térkép egy pontjára. Azt is kiderítette, hogy csak trolival lehet feljutni a hegyre, a platószerű magaslaton ellenben nem jár semmiféle közlekedési eszköz, majd gyalogolnunk kell, és a lépték szerint nem is keveset.

A Valencia–Barcelona autópályán ilyenkor még nem volt nagy forgalom, a városi busz se siette el, hogy föl-szedjen minket, és úgy általában itt senki sem sietett. Barcelona Z. rezortja volt, a cicerone hálátlan szerepe hárult rá, ami többnyire abból állt, hogy diszkrét káromkodások közepette, folyton új irányt jelölt ki, és nem kellett mást tennem, mint átadni magam a szemlélődésnek, innen, ebből a szögből a tenger új, ismeretlen arcát mutatta, észak felé pedig a Costa Brava csipkézett hegycsúcsai nyújtottak egzotikus látványt.

Egy kies kis utcában rátaláltunk a házra.

Az a jellegzetes spanyol (katalán) szokás, hogy a jobb módú házak portaszolgálatot tartanak fent, most kapóra jött nekünk, csengőt sehol nem találva, a hatvan körüli cerberus, bókászásunkra az üvegajtón át felfigyelve előjött, készségesen állva szolgálatunkra. A spanyol nyelv nem tudásának abban a stádiumában voltam,

amikor az egyszerű szavakat és idiómákat viszonylag könnyen megértettem, a folyamatos beszéd megértésénél pedig nagy szerepet szántam képzelőerőmnek.

A párbeszéd nagyjából e keretek között zajlott: Uraim! Cz. Z. no esta aqui = nincs itt, majd e szikár tényközlés után hosszú magyarázat kezdődött a volt csatár vélt vagy valós életviteléről, a másik nemmel való viszonyának rendezetlen voltáról, végül e szózuhatagot lezárva, metakommunikáció segítségével, a derék portás jobb kezének mutató- és hüvelykujját kör alakú formációba rendezte, majd jelentőségteljes szemhunyorgatással adott nyomatékot az egésznek. Mindent értettünk. Már éppen el akartunk búcsúzni, amikor igazi filantróp módjára, messze túllépve foglalkozása szabályain, továbbgondolta a kérdés most már számára sem közömbös megoldási módjait, és rátalált a megfelelőre. Elirányított a közelben lakó másik magyar világhírességhez, vagy ahogy ő nevezte: Cabeza de oróhoz.

E rövid séta közben kellett feldolgoznunk csalódottságunkat. De az a körülmény, hogy a szieszta alatt az utcák teljesen elnéptelenednek, az élet leállni látszik, olyan képzetet keltett bennünk, mintha az idő is megállt volna, és itt lenne az örökkévalóság, hacsak néhány órára is.

K. S. háza a hegy oldalában épült egy hangulatos utcában, kilátással a távoli Földközi-tengerre. A földszinten

sörözőjének ajtaja és ablakai be voltak függönyözve, távol tartva a helyiséget a hivatlan vendégektől. Belépéskor, szemben a bárpultnál, egy anyánk korabeli nő, a feleség, éppen poharakat tisztított egy fehér kendővel. Felnézett, és megállt a kezében a törlő. Maguk magyarok, mondta, és láttuk, hogy a válla picit megrázkódik. Amíg Z. a pulthoz ment, körülnéztem. Kényelmes távolságban egymástól asztalok álltak a szoba egyik végében, a pult mellett acélcső tűnt el felfelé a plafonon vágott lyukban, belülről kifelé szélesedő lépcsőfokok ölelték körbe, szélessége akkora, mint a virtuális henger palástja.

Z. éppen kérdezett valamit, de a választ elnyelte a lépcső felől váratlanul felhangzó lépések döngő hangja. Eddig mindannyian úgy tettünk, mintha nem éreznénk, szinte kézzelfoghatóan annak a hiányát, aki épp most ereszkedik le, mintha nem ómiatta lenne ez a látogatás, ebben a meglehetősen alkalmatlan időpontban. Nem tudtunk vele egy szót sem váltani, mert csak biccentett, nemrég operált lábát húzva felült a bárszékre, még autogramot adott Z. kérésére, miközben végig láttuk és éreztük, ebben a süket csendben, hogy nagy erőfeszítésébe kerül tartania magát. A felesége, még mindig a pult mögött állva, intett, hogy menjünk. Elbúcsúzva tőle, egyszerre fogtuk meg a vállát, amire újólág csak egy biccentéssel válaszolt, és nem értettük, mert fiatalok voltunk, mi is a neve annak, amivel itt küzd tulajdonképpen.

cadence (zárlat)

Délután a kikötőben ott ringatóztunk a Santa María másolatának tatján. Ketten voltunk az egész hajón, a téren gyerekek fogócskáztak. A Kolumbusz-szobor a parton állt egy obeliszk tetején, felemelt jobb kezével határozottan mutatva az irányt. Mégpedig, ahogy a lemenő nap mutatta, *kelet* felé.

P. SZABÓ MÁRIA

Szerencsés pillanat

Szerencsés pillanat! Ezt érezte, amikor ötven évvel ezelőtt meglátta a férfit. Jóképű, magas, barna hajú egyenruhás fiatalember volt. Ő nem ismerte a rangjelzéseket, de a többiek mondták neki, százados. A falusi bálon, amikor nővérét felkérte táncolni, egy pillanatra megsajdult a szíve. Gyorsan továbblépett. Ő is szép lány volt, csinos, hosszú fekete hajú, kék szemű, éppen huszonegy éves. Kétszer volt már menyasszony. Amikor második alkalommal kérte meg anyját, vigye vissza a gyűrűt vőlegényének, elővették otthon.

– Édes gyerekem, hogy gondolod a jövődet? Egy leánynak lehet más jövője, mint hogy kap egy jó férjet, gyerekeket szül, tisztességgel felneveli azokat?

– Anyukám! Maga ezt nem tudhatja! Nem mehetek férjhez olyanhoz, akit nem szeretek. Azok az idők már elmúltak.

Ekkor már apja is ott állt, és ordítani kezdett. Dühét fűtötte a bor is a pincéből.

– Hogy az isten ne haragítson meg, hogy képzeled ezt te?

– Nem adhat erőszakkal senkihez! Akkor inkább elmegyek! – már kiabált ő is.

Érezte, bármit mond anyja és apja, a hirtelen kiejtett szavak tüzet égettek gondolatai posványos valóságában. Ezek a szavak a jövő szavai voltak.

– Hova mennél, te szerencsétlen? – tette fel a költői kérdést apja, mert persze meg sem fordult a fejében, hogy ez akár valósággá is válhat.

Pedig így történt! Arra a pillanatra, amikor kimondta, „elmegek”, úgy emlékezett vissza, mint életének szerencsés pillanatára. Egy hét múlva már csomagolt. A poros alföldi faluból a nagyváros fényeit célozta meg. Anyja sírt, apja szokás szerint káromkodott, amikor búcsúzott.

– Hülye vagy te, leányom!

– Vigyázz magadra, nehogy zabigyereket hozz haza! Ezt a levelet add oda Bözse nénédnek! És szót fogadj neki!

– Jól van anyukám! Majd írok, ha lesz állásom! Ne aggódjanak!

Vonatra szállt, majd a fülke ablakából integetett. Közben érezte, a vonat füstje arcába csapódik. Örömmel szívta be illatát, bűzét. Törölgette szeméből a koromszemcséket, a könnyeket.

Amikor Pesten, a Nyugati pályaudvaron leszállt, s kilépett a napfényes körútra, érezte, előtte a világ. Úgy szívta be a levegőt, mintha most lélegezne életében először, szinte ízlelgetve. Soha nem felejtette el! Szerencsés pillanat! Mosolyogva, büszkén, egyenes tartással lépett előre. Bözse nénje a Szondy utcában lakott, majd-

nem a pályaudvar mellett. Vidáman battyogott a harminchármas szám alá. A ház már akkor is ütött-kopott, a világháború utolsó lövedékei által megrongálódott épület volt. A lépcsőházban kelkáposztaillat terjengett. A körfolyosón éppen hangos szóváltás zajlott.

– Huberné, mégis mit képzelsz magad! Bezárja a kaput nyolc órakor? Világos nappal?

– Magának nyolc óra mitől világos nappal?

– Nekem még az, kérem szépen, és a barátaimnak is. Az, hogy maga a tyúkokkal fekszik, nem érdekel. Minden este ez a cirkusz! Persze a kapupénz jól jön, ahelyett, hogy a fiát küldené dolgozni.

– Ahhoz meg mi köze? Mindenki törődjön csak a saját dolgával!

Ez a kis csetepaté nem tudta Erzsébet kedvét lelohasztani. Mosolyogva lépett be nagynénje lakásába.

– Csókolom, Bözse néni!

– Nézzenek csak oda! Hát te mit keresel itt?

– Feljöttem. Itt van ez a levél, anyukám írta a néninek.

– Na, adsza, hadd nézzem csak! – az asszony egy darabig olvasott, majd átható tekintettel ránézett a lányra.

– Te! Tudod te, mit akarsz egyáltalán?

– Igen! Nem akarok a falun lenni rekedni. Dolgozni akarok.

– Aztán hol, te leány? Azt hiszed, könnyen megy az?

Erzsébet érezte, nem nagyon örül nénje a szaporodásnak, így már az ő lelkesedése is lelohadt egy kicsit.

– Tudom, az Egyesült Izzóba dolgozókat keresnek. Gondoltam, megpróbálom.

– Na, jól van, azért ne szontyolodj el! De ha itt akarsz lakni nálunk, szigorú szabályokat kell betartanod. Ezt anyád is lelkemre kötötte – enyhült meg az asszony hangja.

– Jól van, Bözse nénje, én alkalmazkodom.

Másnap reggel korán elment az Izzóba. Szalag mellett hirdettek munkát, tisztát, kényelmeset. Rögtön fel is vették. A műhelyfőnöknék tetszett a hosszú fekete hajú, kék szemű vidéki lány ártatlansága, friss naivitása. Mutató parasztlány, gondolta.

Szerencsés pillanat. Vidáman gyalogolt hazafelé a hosszú Váci úton. Kevés jármű koptatta a macskaköveket akkoriban, alig pár évvel a nagy háború után. Így azután, amikor hangos motorzörgésre figyelt fel, kiállt az út szélére meglesni a járművet. Nyitott katonai dzsip közeledett. A sofőr mellett egy fiatal százados. Rögtön megismerte! Szíve olyan hangosan kezdett dobogni, szinte szégyellte. Talán még az autó zaját is túlszárnyalta. Katt-katt-katt-katt! A jármű megállt, a százados nevetve ölelte át.

– Hát maga itt?

– Feljöttem.

– De jól tette, Erzsébet. Eljön velem táncolni?

– Igen!

– Szombat este magáért megyek – már rohant tovább a férfi.

– Szondy utca harminchárom! Második emelet! – kiálta utána.

– Csókolom! Győzelem! – robogott be nénjéhez hársányan. Mosolygott, mint egy vadalma. Az meg csak nézte, nézte.

– Mi történt veled te leány? A munkának örülsz ennyire?

Gyanús volt a dolog, az asszony született emberismerő volt. Rögtön meglátta, miben sántikál a másik. Jól érezte most is.

– Bözse nénje, olyan boldog vagyok! Tetszik valaki.

– Na, csak már nem! Még egy napja vagy Pesten és máris? Vigyázz magadra, mert nekem kell elszámolnom veled!

Bözse már nem szemlélte olyan nyugodtan az eseményeket. Tudta, ha a lánynak valami baja lesz, bátyja, amilyen hülye, két kézzel tekeri ki a nyakát.

Erzsébet másnap dolgozni kezdett, és számolta azt a négy éjszakát, amelynek szombat estig kellett eltelni. A napok lassan, komótosan teltek. Végül nagy nehezen eljött a szombat délután, a munkaidő vége. Rohant haza, hogy haját mosson, fürödjön, friss ruhát vegyen fel estére. Zakatolt a szíve arra a gondolatra, este valódi fővárosi zeneszórá táncol, éppen azzal, aki miatt otthagya a

poros alföldi fészket. Szerencsés pillanat, gondolta abban a pillanatban is, amikor egy hatalmas teherautó elé lépett. Nem hallotta az autó zúgását. Az halkabb volt, mint az egész lényében harsogó öröm hangja.

Alpáron, az alföldi, Tisza melletti településen a falu apraja-nagyja ott állt a ravatal körül. A fehér koporsó nem látszott a sok virágtól. De a legszebb koszorút egy fiatal századostól kapta. Ötvenegy szál vörös rózsa. Lángolón hirdette, hogy ezerkilencszázötvenegy akár szerencsés pillanata is lehetett volna a sorsnak.

Csak éppen

Magas, szőke, épp harminchárom, pont abban a korban. A hite is mintha most megerősödne, vonzotta magával a tudat, hogy ő is, meg az is. Micsoda szerencse, a harminchárom jó szám. Hihetően jó, semmi gond, semmi cafrang, csak létezés. A nő kicsi, fekete, fölötte az ötvennek, sugárzó. Ütköztek a pillanatban, azután mentek tovább, egyik balra, a másik előre. A férfi keze hirtelen visszanyúlt, elkapta a nő kezét.

– Gyere, szaladjunk! – kiáltott a semmibe.

– Jó, te elől, majd én is – mondta a nő bizonytalanul. Nem tudott már szaladni, de érezte, most kell. A másik húzta, vont a darabig, majd eltűnt.

– Hol lehetsz? – nyújtotta kezét előre a nő, de nem

volt ott semmi. Téblábolt egy keveset, majd leült. Várt. Majd jön a másik, csak pihen, hisz ő rohant jobban. Pihen és visszajön. Esett az eső, de kitarzott, már erősen fúj a szél, összehúzta a nyári ruhát, kicsit didergett, de várt. A hó lassú pelyhekben ölelte körbe. Akik arra jártak, értetlenül néztek rá, mit keres itt egy nő?

– Merre vagy? – kérdezte néha halkán. Már süttött a nap, ő még mindig ott ült. Lassan megszokták az emberek. Csak egy asszony a kavicsok tetején.

– Szeretsz?

A szőke közben nagy kört tett meg, míg egyszer visszakanyarodott. Tudta, hogy várják, olyan bizonyosság volt ez, amely mutatta az utat.

– Itt vagy? – kérdezte a nő, és mosolygott rá.

– Igen, megjöttem. A nő csak mosolygott, nem volt mit mondani, ez pont így volt elég.

– A világmindenség, az vagy – mondta a férfi.

– Hiszek neked – mondta a nő.

– Gyere, fussunk! A nő tudta, hogy nem megy már, de mégis igyekezett. Nem hagyhatta, hogy egyedül fusson tovább. Néha imádkozott, akkor megkérdezte, miért kapta éppen ezt?

– A világmindenség vagy neki, hallottad, azt mondta. Gondolkodott magában a válaszon, néha úgy hitte, sok, máskor pedig, hogy éppen semmi. Kinyújtotta a kezét, nem volt ott, kérdezett, nem jött válasz. Akkor leült a kavicsokra.

OROSZI ZSUZSANNA

Dafke – a folytatás?

Dafke – Lugosi Viktória: *Dafke*
Bp., Ulpius-ház, 2009

Jó lett volna olvasni az Ajvé folytatását, egy ugyanolyan igénnyel, igényességgel, fegyelmezettséggel megírt regényt Lugosi Viktóriától.

Jó lett volna, de valami elveszett, az előző regény hátlás gyermeki nézőpontjával együtt, s maradt a Dafke könnyen emészthető sablonosságával, felszínes, érzelmeket megtagadó gúnyos világával, egy 28 éves, férjzett, televíziós újságíró, zsidó nőről.

Milyen témát vállal föl ez a regény? Talán tényleg azt, amit a Dafke-kritikákban túlhangsúlyoznak (pl. Kiss Noémi): egy „tökéletes pár”, mondhatni „dögös”; gyermeket szeretne, de mivel ez természetes úton nem sikerül, „Másfél éve próbálkozunk élesben, ideje volt szembenézni a ténnyel”, orvosi segítséget kérnek, s ezzel megkezdik másfél éves pokoljárásukat a '90-es évek eleji magyarországi egészségügyi rendszerben, ami fölémészti anyagi lehetőségeiket. A 20 évvel ezelőtti időutazás nem ad, adhat a jelen alászállásaiban fonalat, még közhelyes eligazítást sem.

„Hétfőn bemegyek az SZTK-ba, kivárom az aktuális influenzásokat és a nyugdíjasokat, berongyolok az

agyonstrapált körzeti orvoshoz, aztán amikor rutinszerűen kitekeri a vérnyomásmérőjét, előállok azzal, hogy havonta hat egymást követő napon lehetőleg ugyanabban az időben adja be az injekciómát.” (71. o.) Ami ezt a múltba tekintést indokolhatná, ha a politikai átmenet, a rendszerváltás polgári, kispolgári, netán állampolgári, de mindenképpen „pesti”, zsidó, a hétköznapiokban megjelenő, átszivárgó létezéslehetőségekről is szeretne szólni, egyes szám első személyben, önmagára, az őt körülvevő társas viszonyaira érvényesen. Ennyiben lehet az Ajvé folytatása, ezt indokolná is (halványan) az onnan átvett, továbbvitt motívumok (keménytojást evő, alakját féltő anya, a rántott májat kedvelő beszélő, a jid-dise-mames karakter). Ám elmondható, hogy a 2001-es Ajvé 6 éves kislánya több részvétellel és intelligenciával látja, s nézi maga körül a világot, ismeri fel, kapcsolódik az értékekhez, s viszolyog a sérült lelkek hisztérikus, zsaroló, léleknyomorító, vagy közönyös megnyilvánulásaitól. Ott nagyon szép gesztus és kiváló kontraszt a nevelőapa, Dodó alakja, aki jellemével, szellemével, szeretetével mindenki fölé magasodik, olyan létezést produkálva, amely csupa segítség, tisztelet, megtiszteltség, míg a felé irányuló szeretet, szerelem másodvirágzású, szenvedélytelen.

A Dafkéban hiányzik az a figura, aki igazán kiemelkedik, hogy hősünket segíteni tudja. Balázs, a férj, magas, erős, sikeres, mint egy Júlia-füzetben, de éppoly üres

is marad, mert gyöngé sztorikban mesél róla a főhős, s ezért nem hisszük, hogy van, hogy szerepe van, s kell ennek a nőnek. Kettejük párbeszédéből nem érződik a bensőséges, hiteles viszony. Mici, az anyós-nagymama túláradó dicsérete fantasztikus életfelfogásának részletező bemutatása sem túl indokolt.

Hősünk, az egyes szám első személyű elbeszélő nem kapott nevet (még szerelmes becézőt sem), alakja is megrajzolatlan, de hangsúlyozza, félti – a lelkét nem – a soványságát. Aki ugyan elköltözött otthonról, „jó ürügygel”, de még mindig az anyja életét „éli”, őt sajnálja, őt segíti erőn felül, s az ő játszmáit viszi tovább a férje felé.

A téma kijelölte idő és helyszín jó lehetőséget kínál annak az írónak, aki valamit valóban el akar mondani, ám Lugosi Viktória nem sokat vállal ezekből a lehetőségekből. A magyarországi egészségügyi viszonyok bemutatása hiányos marad, nem szervesül a regényben, akár elhagyható is lenne, s hősünk úgy vergődik át a megpróbáltatásokon, kvázi egyedül, hogy lelkében nem kérdőjeleződik meg semmi, még ha úgy is tesz; változatlan szemlélettel. Nincs megingás, legfeljebb egy kis hiszti és dac, és semmi, senki sem kap erősebb vagy gyengébb fényt.

S ahogy az író próbálja kizárni az érzelmességet a szövegből: a helyzetre, a szereplőkre irányulót, úgy a

hős felé is elzár az olvasótól érkező minden azonosulni, megérteni akarást, így nem csak a szánakozást.

Már nem hisszük el neki, hogy minden ápolónő visszeres lábú, hogy a betegek többsége „debella”, ciki hálóingben, ciki frizurában parádézik, hogy csak ő, aki sudár, lenge alakjával, hamupipókés botladozásával, ám gúnyos látásmódjával, éles odamondogatásaival „emelkedik ki” ebből a rendszerből az álszorongásaival, álfélelmeivel, hogy aztán leleplezze önmagát: „Fehér köpenyes, felszegett fejű pasasok mondták a tutit. Rossz néven vették a kérdéseket, ímmel-ámmal válaszolgattak. A pénzünkért!”

Ahogy Menyhért Anna a kritikájában a Csipetnyi bulvárban, a „hogy készült ez a könyv” kérdésre adott mise-en-abîme-ját meglelte, úgy én is a szöveg stílusának mise-en-abîme-ját vélem megtalálni abban a képben, amikor főhősünk az első önálló lakásuk erkélyére kiül „egy régi, zöldre festett ládára”.

„Feltettem a lábam a korlát tetejére, mintha otthonosan levegőzni ültem volna ki. A láda alacsony volt, a korlát magas, a póz kényelmetlen, feszítette a lábam, húzta a csípőm, mégsem mozdultam. Jól akartam érezni magam, de rohadtul..., ennek fényében baromi laza voltam.” (95. o.) S a stílus is, humoros, laza, távolságtartó akar lenni, ha kilóg, ha szinte lehetetlen, ha kényelmetlen is. Talán jobb lett volna, ha természetesebben viszonyul az író a témához, s a fájdalmak, a szomorúság,

– Megtudhatom, hogy miért nem adtad át nekem az enyémet? – kérdezte az asszony növekvő indulattal.

– Hiszen mindig én szoktam elrakni – mondta Tóth.

– És ha én le akarom adni az ajánlószevevényemet egy jelöltre, hogyan tegyem, ha te elsülyeszted?

– Szívem, hát sose szoktad leadni! Honnan kellett volna tudnom, hogy most le akarod adni, ha nem mondod?

– Az a levél nekem szólt, az én nevemre! Nincs jogod elrakni a leveletem! – emelte hangját harcias régiókba az asszony.

– Jól van, szívem, nyugodj meg! Mindjárt hozom! – azzal Tóth bement a dolgozószobájába, s egy perc múlva már hozta is. – Tessék – nyújtotta át az asszonynak. Ám Tóthné már nem lehetett megállítani.

– Úgy, neked csak ennyi! Hogy egyszerűen elrakod a leveletem, ha úgy tetszik! És most mit csináljak vele, amikor már letelt a határidő?

– Le akartad adni? – kérdezte Tóth csodálkozva.

– Nem! – mondta az asszony. – De akarhattam volna! Tudd meg, hogy ezt nem hagyom ennyiben!

Tóth tudta, hogy nem bölcs dolog a feleségét felingeregni, ezért békülékeny hangot ütött meg.

– Ne bosszankodj ezen, belátom, hogy hibáztam. Át kellett volna adnom neked rögtön a küldeményedet. De most már nem tudok ezen változtatni. Engesztelésül vállalom a mosogatást két hétig.

– Hiába pitizel, nem tudsz megvesztegetni! – mondta

Tóthné. – És ne hidd, hogy ennyivel megúszod, mert ez már nem az első eset! Tóth elnézte a harcias asszonyt, és magában szomorúan állapította meg, hogy legalább két hét mosolyszünet következik.

Tóthné a számítógéphez ült. Egy perc alatt megtalálta a két nagypárt honlapját, s a fogadóórakat is. – Biztosan nem fognak válaszolni – mormolta, de már be is jelentkezett az elnöki fogadóórákra, a biztonság kedvéért mindkét párthoz. A tárgyhoz azt írta: „Visszatartott ko-pogtatócédula”.

Legnagyobb meglepetésére a következő hétfőn mindkét párttól értesítést kapott az időpont pontos megjelölésével. Szerdán délután hat órakor a jobboldali pártelnöki irodán fogadják, csütörtökön pedig ugyanebben az időben a baloldal pártvezére várja. Tóthné hevesen dobogó szívvel állt fel a számítógéptől. – Van még igazság a földön! – mondta magának félhangosan.

Elviselhetetlenül feszült volt, amikor belépett a képviselői irodaházban az ellenőrző kapuba. Fülében csengtek a férje szavai: „Úgy átvilágítanak, hogy még a ráncokat is megszámlolják rajtad a ruhád alatt – ennek akarod magad kitenni ilyen semmisségért?” Az elnök maga nyitott neki ajtót, s hellyel kínálta. Míg az asszony elhelyezkedett, a pártelnök egy fél perc alatt átfutotta a kinyomtatott adatlapot, s az íromappájába felírta a nevet és az időpontot.

– Tessék, asszonyom, hallgatom. Ki tartotta vissza az ajánlószelvényt?

Tóthné már egészen megnyugtatta az elnök egyszerű közvetlensége. Megköszörülte a torkát, s beszélni kezdett.

– A férjem. Nem adta át nekem a borítékot, csak külön felszólításra, amikor már késő volt. Így korlátozott a választópolgári jogaimban, s ráadásul szerinte ez semmiség!

Az elnök érdeklődéssel figyelte a szenvedélyes asszonyt, aki kipirosodott, s megemelte a hangját, amikor a férje hozzáállásáról beszélt.

– Tehát ön támogatni szeretne volna egy másik párt jelöltjét? Ebben az esetben önt valóban korlátozták a jogában – állapította meg az elnök.

– Nem akartam én más pártot támogatni, én önöket támogatom!

– A férje követett el választási visszaélést? Netán leadta az ön ajánlószelvényét is más párthoz? És mondja csak, úgy általában hogyan tudják kezelni a házasságukban ezt a helyzetet, hogy más-más pártot támogatnak?

Tóthné felnevetett.

– Ő? Ugyan már! Higgye el elnök úr, az egész országban nincs önnek odaadóbb híve, mint az én férjem! Emiatt nincs semmi feszültség köztünk!

– Hát akkor nem történt semmi hiba – dőlt hátra az elnök. – Az önök választóközretében is tudtunk jelöltet állítani, így nincs semmi gond.

Tóthné bosszús lett. Ez is csak férfiból van, ez is csak egy hímsovinisza – gondolta az elnökről, s nagy levegőt vett.

– De igen, van gond! Ez is a családon belüli erőszak egy formája, ha enyhe formája is! A következő lépés már ki tudja mi lenne, meddig menne el a férjem! Én ezt nem hagyhatom ennyiben! Ezért fel szeretném kérni önt a képviselőre, hiszen ön jogász is. És örülnék, ha a programjukban nagyobb súlyt fektetnének a családon belüli erőszak elleni harcra!

Az elnök meghökkent.

– Fel akarja jelenteni a férjét?

– Ha nincs más... De inkább csak elégtételt szeretnék, azt szeretném, ha írásban elmarasztalnák a férjemet az önkényes viselkedéséért.

Az elnök derűsen válaszolt.

– Valóban nem volt szép a férjétől, hogy visszatartotta a szelvényt. Ám hirtelenében nem tudom, milyen formában, s hogyan marasztalhatnánk el írásban Tóth uramat. De kedves Tóthné, ön okos, vonzó asszony! Bizonyára megtalálja a módját, hogy ezt a problémát házon belül rendezze a férjével – mondta, miközben felállt. – A családon belüli erőszak elleni harc programunk szerves része, ígérem, hogy a jövőben is a fontos feladatok között kezeljük – kísérté az ajtóhoz az asszonyt. Kezet fogott vele, és szép jövőt kívánt neki és családjának.

Tóthné a bók hatására megenyhülten hagyta el az irodaházat, s a hímsovinisztát is visszavonta. De elégedetlen volt, s türelmetlenül várta a következő napot.

A másik pártelnök fogadószobájába egy titkárnő vezette be. Az elnök egy nagy íróasztal mögött ült, s biccentett a fejével.

– Üdvözlöm! Foglaljon helyet – mutatott a székre.

Míg Tóthné elhelyezkedett, az elnök kényelmesen hátradőlt az öblös fotelben s az asszonyt fürkészte.

– Tessék!

– Elnök úr, egy a családon belüli erőszak ügyében jöttem... – mondta zavartan.

– Veri a férje? – kérdezte a politikus.

– Ó nem, igazán nem. Az ajánlószelvényemet tette el...

– Tessék? – meredt rá a férfi.

– Nem adta át nekem a kopogtatócédulámat, csak amikor erre külön felszólítottam, de akkor már késő volt.

– Tehát a férje megakadályozta önt abban, hogy támogatassa a jelöltünket?

– Nem, nem kívántam az önök jelöltjét támogatni.

– Értem. Akkor esetleg a férje szabálytalan módon az ön ajánlószelvényét is átadta nekünk?

– Félreérti, elnök úr! Nálunk önöket senki nem támogatja.

– Akkor mit óhajt tőlem? – kérdezte ridegen az elnök.

– Elégtételt szeretnék kapni az engem ért sérelem miatt.

– Ebben az ügyben nem tudok segíteni önnek. Ha nem tud egyezsége jutni a férjével, panasszal élhet ellene az ombudsmannál vagy feljelentheti.

Tóthné már az első szabad időpontban ott ült az ombudsman irodájában. A biztos alaposan kikérdezte, majd a munkatársaival konzultált. Végül megszerkesztett egy elmarasztaló határozatot, amely, egyelőre még következmények nélkül, jogkövető állampolgári magatartásra szólította fel Tóthot, és arra, hogy haladéktalanul szüntesse be a felesége szabad akaratának korlátozását.

Otthon Tóth elkerekedett szemekkel olvasta az iratot, miközben a felesége csipőre tett kézzel figyelte a hatást.

– Na látod! – mondta diadalmasan, amint végzett a férje. – Jobb, ha máskor nem korlátozol, mert az ombudsmannal találod szemben magad! – s azzal elégedetlen, dúdolván indult takarítani. De az ajtóból még visszaszólt: – Na, most jöhet az a két hét mosogatás!

Két választópolgár

Isten virágoskertjében tapintható volt a béke. A nyári délután édes illatokkal és langyos meleggel ringatott álomba mindent. A két férfi azonban ébren volt, és szerzőkkel vonult a sövényhez. Beszélgettek és a szerzők is zörögtek, de mégsem zavarták meg a természet békéjét. A kicsiny birtok egy völgyben terült el. Ez volt a törtető emberi tevékenység utolsó parcellája, út is alig vezetett ide. A telket félkörben ölelő dombokon már a vadon szálfái magasodtak. A birtok Zénóé volt, és Kunó nevezte el „Isten virágoskertjének”. Már évekkel ezelőtt elváltak mindketten, mert az asszonyok egy idő után nem viselték el, hogy nemcsak a munka, de még a telek is fontosabb a férfiaknak, mint ők. A telket gondozni kell – mondogatták egyetértésben. Hát gondozták is. Ültettek, metszettek, fűvet nyírtak, ástak, fúrtafaragtak. Itt nyerték vissza az erejüket és lelkük békéjét az embertelen városi hétköznapiak után.

A szerzők lerakták, és munkához láttak. Zénó a fiatal élősövényt tartó, faoszlopokra rögzített drótkat javította, Kunó a másik oldalon a sövényt nyírta. Nemsokára szünetet tartottak. Ittak egy kupica pálinkát, és rágyújtottak. Közben folytatták a beszélgetést. Ezek a hétvégéken, itt a telken, sorra előkerült minden téma. Munka, gyerekek, pénz, nők, autók, sport. Az elbukott házasságok később kerültek szóba. Ilyenkor

először a régi, közös családi hétvégék emlékeiről nosztalgizáltak. Milyen más volt akkor! Nem ketten játszották itt a Robinsont, hanem a két szép család zsvivaja visszhangzott a völgyben. Akkor, ha itt a paradicsomban családjukra és asszonyaikra néztek, királyoknál is gazdagabbnak érezték magukat. Majd az élet kiszámíthatatlanságáról és az asszonyi állhatatlanságról beszélgettek. Csak egy olyan téma volt, amit igyekeztek gondosan elkerülni. Ha valamelyikük véletlenül a politika zátonyai felé evezett, rögtön észbe kaptak, és más irányba folytatták. Vagy talán az őrangyaluk tartotta őket távol a tilostól. Zénó ugyanis tántoríthatatlan kormánypárti volt, Kunó pedig megingathatatlan ellenzéki. Mindketten jól ismerték a másik pártállását, sőt a másik összes gondolatát ebben a kérdésben. Zénó szerint Zé, az ellenzék vezére „bohóc tolvajpöcs”. Kunó szerint pedig Kú, a kormánypárt vezére „táposcsirke gazember”. Régebben nemegyszer tévedtek úgy óvatlanul a politika aknamezőire, egyszer csak arra eszmélve, hogy a másik már vérben forgó szemekkel ordítózik. Úgy tűnik, mostanra már megtanulták kezelni ezt a problémát, vagy inkább elkerülni a csapdát, ami akár a barátságukat is tönkretelhetne volna. Egyszerűen nem beszéltek róla.

Ittak még egy kis pálinkát. Munkáról és gyerekekről már volt szó, most a pénzről, illetve annak hiányáról beszéltek. Mert mindketten érezték a saját bőrükön, hogy hónapról hónapra nehezebb megélni. Fújták a füstöt, és

sorolták, hogy mi mennyivel lett drágább, és már mire nem jut pénz. Aztán újra dologhoz láttak. Most hallgattak, és közben azon gondolkodtak, amit a másik mondott. Nem lennének ilyen szarban, ha az a kőhülye Zé és bandája nem garázdálkodik annyit – füstölgött Zénó, és dühösen csapott le a karóra a fejsze fokával. Nem értem, miért sírsz – dohogott magában Kunó, egyre hangosabban csattogtatva a sövényvágó ollót –, hiszen ti választottátok meg ezt a dilettáns Kút és a bagázsát.

Megint tartottak egy szünetet. Leültek a fűbe, csendben cigarettáztak és iszogattak. A melegtől és a pálinkától verejtékben úsztak. Pihenő után rosszkedvűen és ingerülten láttak ismét munkához. A választási kampány hónapjai jártak az eszükben. Teljesen kettészakadt az ország – gondolták. Kunónak megkeserítette az életét az óriásplakátokról rámeredő karvalyszem. Egy teljes grafikai stúdió dolgozhatott rajta hetekig, mire kijámborították azt az ocsmány pofáját – gondolta Kunó Kú plakátjai előtt naponta elhaladva. Zénó ugyancsak szenvedett a Zé fényképét mutató óriásplakátok sorfala között autózva. Hiába vigyorog azzal a sunyi fejével, nem tudja eltitkolni, hogy csak a hatalom kell neki – gondolta Zénó. Aztán ismét a mostani nehéz helyzet felől gondolkodtak.

Zénó azon merengett, hogy a kormánypárt mit szúrt el, mit kellene másképp csinálni. Kunó pedig keserűséggel idézte fel, hogy kormánypárti barátai közül egyet sem tudott áttéríteni. Ezt sehogy sem értette, hiszen az ő barátai közül egyik sem primitív vagy ostoba. Hiába érvelt nekik bármivel, csak nyomták a kánont. És tessék, most itt vagyunk. Mindezt Zé előre megmondta számtalanszor, de az emberek nem hittek neki, mert alacsony termetű és becsületes képű – gondolta elérékenyülve.

Úgy látszik, az őrangyal belenyalhatott a pálinkába, mert nyilván elaludt. A következő szünetben a pálinka után a két férfi a tiltott területre tévedt. Először csak kicsit emelték meg a hangjukat, bár a feszültség mindkettőben a piros mező felé lendítette a mutatót. Egyre fokozódó hangerővel, egymás szavába vágva próbálták túlharsogni a másik érveit, miközben görcsösen markolászták a szerszámaikat. Aztán az érvek elvesztek valahol, csak ordítottak kivörösödve. Már „ellenzéki barom” és „kormánypárti kurva” üvöltözött egymással. A feszültség mutatója a piros mező végén reccsenve tört el. Zénó fejszéjének éle éppen abban a pillanatban sújtott le teljes erővel Kunó fejére, amikor a sövényvágó olló átmetszette Zénó torkát.

FEHÉRVÁRI BALÁZS

A varázsló, aki nem tudott megöszülni

Könnyedén suhintott pálcájával, és ellenfele erőtlenül rogyott össze a sarokban. Az ősz varázsló a feltápaszkodni igyekvő kislányra szegezte pálcáját.

– Gyenge vagy! – mondta hideg, ellentmondást nem tűrő hangon.

– Éppen ezért akarok tanulni tőled – hangzott a még határozottabb válasz.

– Nem taníthatlak. Túl idős vagyok már. Sok tanítványom híres mester. Talán valamelyikük elvállal – és az ajtó felé hessegette az ifjú boszorkánypalántát.

A varázsló egy távoli szigeten, a világtól elvonultan élt. Égig érő tornyának szürke falai között kanyargós csigalépcső vezetett a legfelső szobába, ahol az öreg varázsló tengette életét.

– De én tőled szeretnék tanulni! – nézett kérlelően az öregemberre a kislány.

– Sajnálom. Nem lehet.

– De hát mit akarsz tulajdonképpen? – változott meg a lány hangja. – Bezárkóztál ide a világ végére, pedig egyetlen vágyad, hogy valaki végre a mesterének nevezzen. Képes voltál őszre festeni a hajadat, csak hogy tanítványt fogadhass, most meg itt játszol velem. Ne másokat büntess, amiért nem sikerült elérned a tökéletes...

– Nem sikerült elérnem?! – csattant föl az őszre festett hajú varázsló. – Befestettem?! Átkozott kis boszorka! Szentelen...

– Lehet – szólt nyugodtan a lány, miközben hosszú, lila haját kezébe vette, és nézegette –, de én is festem a hajamat. Úgyhogy tudom, miről beszélek! – nézett kihívóan a varázsló szemébe.

A varázsló mélyet sóhajtott, behunyta a szemét, és haja sötétedni kezdett, míg végül teljesen visszaváltzott eredeti színére, gesztenyebarnára.

– Minden azzal a lusta teknőssel kezdődött.

A kis boszorkány lekuporodott a puha szőnyegre, és az idős varázslóra meresztette hatalmas, zöld szeméit.

– Hallgatlak.

A varázsló hátat fordított a lánynak, és a könyvespolcon sorakozó könyvek gerincén végigvezetve hosszú ujjait belefogott a történetbe.

– Valaha én is olyan lelkes voltam, mint te. Elhatároztam, hogy varázsló leszek, és elindultam, hogy a legnagyobb mesterektől tanulhassak. Átvágtam az ezerarcú erdőn, ahol szeme van a leveleknek és füle az ágaknak; megjártam az óriások földjét, ahol még a fűszál is akkora, mint máshol egy természetesebb jegenye... De ötvenévi bolyongás után itt állok... egyetlen erénnyel sem gazdagodtam. Egyik mesterem el akart pusztítani, egy másikat pedig én magam öltem meg.

Félénk pillantást vetett a kislányra.

– Még mindig kíváncsi vagy a történetemre?

A fiatal boszorkány bátorítón mosolygott a varázslóra.

– Milyen erényeket akartál megszerezni? – kérdezte.

– Mint te is tudod, ahhoz, hogy valaki mesterré váljon...

– Vagyis megőszüljön! – kacsintott a varázslóra a kislány.

– Igen, igen... – mondta zavartan a varázsló –, de az csak a külső. Aki varázsolni akar, annak el kell sajátítania a varázsláshoz szükséges erényeket.

– És mik ezek az erények?

– Sok erény van – magyarázott a varázsló, miközben egy rozsdabarna edényben vizet tett fel melegedni. Ujjával gyújtotta meg a tüzet a kanna alatt. – Minden varázslónak magának kell rájönnie, hogy melyek illenek hozzá a leginkább. Mindenkinek vannak erényei és gyengeségei. Ismertem egy különösen bölcs varázslót, aki azonban olyan gyáva volt, hogy ha tanácsért kopogtak hozzá, mindig elvarázsolta magát. Egyszer aztán egy rémült sikoltássá varázsolta magát, és miután – „Segítség!” – elszállt, többé nem is tudott visszaváltozni.

– Pech.

– Hát igen. A varázslók többnyire csak egy-két erényben tűnnek ki. A boszorkányok viszont általában igen sokoldalúak. Hallottam már olyan boszorkányról, aki nem kevesebb, mint tizenhét erényben jeleskedett.

A kis boszorkány kicsit kihúzta magát.

– Alighogy eldobtam tanoncsüvegemet, felkerekedtem, hogy felkeressem a leghíresebb mestereket, akik-től elleshetem a varázslás tudományának csínját-bínját. Épp hogy elindultam az utamon, amikor utolértem iskolánk egyik legnagyobb tudású professzorát, egy teknősbékát. Néhány hónappal ezelőtt indult haza, de mivel öreg és lassú volt, alig néhány hajításnyira jutott csak. Nagyon megörültem váratlan szerencsémnek, és megkérdeztem, nem fogadna-e tanítványául. Ő igennel felelt, és megígérte, hogy megtanít a legfőbb erényre. Gyors szerencsémnek azonban nem sokáig örültem. Három évbe telt, mire eljutottunk a házáig. Gyönyörű, tágas birtoka volt, mint valami hatalmas kolostor. Még egy fürgébb embernek is napokba tellett az egészet bejárni.

A teavíz elkészült, és a varázsló füveket, virágszirmokat és bogyókat szórt bele, majd odanyújtotta a kis boszorkánynak.

– Több mint húsz évig voltam nála, de soha nem jutott rá ideje, hogy velem foglalkozzon. Valahányszor megkérdeztem, mikor fogunk tanulni, legyintett, és azt mondta, várjak még. Én meg csak vártam és vártam. Hosszú órákat töltöttem a kertjében a különleges növények és állatok között, amiket maga köré gyűjtött. Néha pedig napokig nem jöttem ki a könyvtárából, ami olyan hatalmas volt, hogy egy óriás is könnyen eltévedt volna

benne. Az utolsó években már szinte szóba sem állt velem. Ha meglátta, hogy felé közeledem, csak figyelmeztetőleg intett az ujjával, várjak.

– És te csak vártál és vártál...

– Csak vártam és vártam, egészen addig, míg egy szép napon különös küldöttség nem érkezett a teknős udvarába. Néhány sáska. Egyik kisebb, mint a másik. Nem keltettek nagy feltűnést. Hanem amikor az egyik elkezdett táncolni.

– Táncolni? – kérdezte teáját szürcsölve a kislány.

– Igen. Legalábbis mi azt hittük, táncol. Úgy emelte a lábait, mint valami akrobata, és olyan gyorsan ugrált, pörgött, és szökkent ide-oda, hogy alig bírtuk a szemünkkel követni. Végül a teknős megköszönte a bemutatót, és legnagyobb meglepetésemre felém fordult. Így szólt: „Derék tanítványom voltál. Büszke vagyok rád! Amit akartam, megtanítottam neked. Most pedig menj el, mert van még erény bőven, amit el kell sajátítanod! Íme, ez a nagy harc, akinek a bemutatójában gyönyörködhattunk, elvállalt téged. Menj, és tanulj el tőle mindent, amit csak tudsz!”

– Szigorú mester lehetett a kis bogárka – kuncogott a kislány.

– Szigorúbb, mint gondolnád. Minden nap hajnalban keltem, hosszú órákon át edzettem magam, és a legkülönlegesebb harci technikákat lestem el kis mesteremtől. Csak azt ehettem, amit magam szereztem meg és készí-

tettem el. Minden este megvívtunk. Soha nem tudtam legyőzni, de nem adtam fel, és éreztem, hogy napról napra jobb vagyok. Izmaid kifejlődtek, technikám tökéletesebb, stílusom egyre kifinomultabb és egyedibb lett. Húsz év múlva így szólt hozzám: „Nagyon sokat fejlődöttél. Ha így haladsz tovább, hamarosan már nem kell visszafognom magam, amikor küzdünk.” Sok év elteltével újra magához hívatott. Azt mondta, sürgős üzenetet kapott egy távoli országból. Egy különleges szépségű hölgyet kell megmentenem, de vigyázzak, mert a fogvatartója nagyon gonosz és nagyon ravasz. Kérsz még teát?

– Ühm.

– Amikor második mesteremtől elbúcsúztam, nem is sejtettem, hogy hamarosan meglelem a harmadikat, aki tanítványául fogad. Hosszú és kimerítő utam végén eljutottam az óriás-cápák tengerének közepén fekvő kis szigetre. A szigeten hatalmas, meredek sziklatömb állt, a szikla tetején pedig egy magányos, szomorú vár, ahonnan két különös hang szűrődött ki. Az egyik egy keserves, eget rengető segélykiáltás volt. A másik pedig egy még hangosabb, őrült bömbölés. Összeszedtem minden bátorságomat, és határozott léptekkel indultam az erődítmény felé, hogy megküzdjek a gonosz bestiával.

– Nagyon bátor voltál.

– Én is azt hittem. De amikor felértem a szikla peremére, és megpillantottam a sárkányt, karmai éles kaszák, fogai tűhegyesek, inamba szállt a bátorságom. Amikor

pedig kítátotta hatalmas száját, halálra rémültem, és visszabújtam a sziklaperem alá egy apró kiszögellésbe. Onnan hallgattam a kérlelő kiáltásokat, hogy mentsem meg szerencsétlent ettől a gonosz szörnyetegtől.

– És megmentetted? – tette le a csészét a kislány, és feszülten figyelt.

– Többször nekiduráltam magam, de a sárkány mindannyiszor megfutamított. Cselhez folyamodtam, átmásztam a szikla túloldalára. A sárkány már ott várt rám – csóválta a fejét a varázsló. – Hamarosán elkezdett csúfolni. Gúnyolódott rajtam és a gyávaságomon. Végül annyira felbőszített, hogy összeszedtem minden bátorságomat, és odaálltam elé. Rám vicsorgott, tüzet okádott és felém lendítette hatalmas mancsát.

– És te mit tettél?

– Én csak álltam ott rendületlenül a szakadék szélén. Álltam és vártam mozdulatlan, mintha magam is szikla volnék. Vártam, hogy olyan közel érjen, hogy a nyakamon érezzem a leheletét. El akartam érni a legsebezhetőbb pontját. A szívét. Egészen közel hajolt hozzám. Szinte összeért az orrunk. Alaposan szemügyre vett, és megszaglászott.

– És mi történt?

– Felkiáltott a toronyba a feleségének, hogy hagyja már abba az óbégatást, majd újra felém fordult, és azt mondta, hallott már rólam, és ha valóban szeretnék tanulni, ő szívesen a pártfogásába vesz. Azért csalt ide,

mert hallotta, mennyire lassan fejlődöm a sáskánál, és úgy gondolta, tőle többet tanulhatok. De hozzátette, ha nála akarok tanulni, össze kell szednem minden erőmet, a kiképzés nagyon kemény lesz, és nekem minden pillanatban, még éjszaka, álmomban is készen kell állnom arra, hogy a legádázabb ellenségeimmel megmérkőzzem. Ha vállalom, nála maradhatok, cserébe ő megtanít a legnemesebb harci erényekre, katonás szívósságra, fegyelemre, keménységre.

A varázsló az ablakhoz sétált, háta mögé tette a kezét, és nekitámaszkodott a falnak. Messze révedő tekintettel folytatta.

– Egy nap különös alak tűnt fel a szigeten. Egy lovag közelített a sárkány erődítménye felé. Páncélja fényesen csillogott, fegyvereinek csörgése már messziről hallatszott. Határozott, rendíthetetlen léptekkel közeledett felénk. Amikor a szikla aljához ért, felhajtotta sisakja rostélyát. A sárkány, amikor megpillantotta éles vonásait, ideges lett, és intett nekem, hogy álljak félre. A lovag a súlyos páncélban is úgy szökellt felfelé, mint egy ereje teljében lévő kőszáli kecske. Még fel sem ért a szikla pereméhez, mikor összecsaptak. Csak úgy szikráztak a fegyverek és páncélok. Mindketten úgy küzdöttek, hogy tudták, az életük múlik rajta. Én a sárkány oldalán harcoltam. A lovag viszont mindkettőnknél erősebbnek bizonyult. Nem volt benne könyörület. Megölte mesteremet, engem pedig súlyosan megsebesített.

A kis boszorkány kikerekedett szemekkel csüggött a varázsló szavain.

– Egy héttel később ébredtem fel, legnagyobb megdöbbenésemre a lovag kunyhójában. „Megsebesültél.” – szólt hozzám hidegen. „Meggyógyítalak.”

– Ez igazán lovagias volt tőle – jegyezte meg elismerően a kislány.

– Én azonban nem tudtam megbocsátani, és párbajra hívtam ki. Elfogadta, azzal a feltétellel, hogy amíg fel nem épülök teljesen, nem állunk ki megküzdeni, viszont mindennap kijárok vele a mezőre, szántóföldjére, figyelek, tanulok tőle, és ahogy egyre erősebb leszek, segíték is a földet gondozni.

– Azt akarta, hogy megtanulj földet művelni?

– És meg is tanultam, hogyan kell öntözni és szántani, vetni és aratni. Lassan meggyógyultam és megerősödtem. Ő azonban azt mondta, várjunk még a küzdelemmel, mert őt is nagyon megviselte az összecsapás. Én pedig továbbra is kijártam vele a földekre, és lassan beérett a búza, és kipirosodtak a gyümölcsök.

Végül elérkezett a nap, amikor azt mondta, készen áll a harcra. Az én lelkemben pedig még nem aludt ki a düh lángja, nem tudtam megbocsátani, hogy megölte a mesteremet. Másnap hajnalban megmérkőztünk. Hosszú küzdelem volt, sokáig egyikünk sem tudott felülkerekedni, és mindketten nagyon kimerültünk már. Estére azonban a bosszú erőt öntött be-

lém, és egy határozott döféssel testébe mélyesztettem kardomat.

Rossz helyre szúrtam, mert nem halt meg azonnal. Leültem mellé a fűbe, és megkérdeztem, miért. Különös történetet mesélt nekem. Egy fiúról, aki nagy álmokkal indult az életnek, de rossz kezekbe került, és gonosz erényeket sajátított el. Egy sárkány gyilkológépet nevelt belőle. Kiölt minden szeretetet és irgalmat a szívéből. A helyébe szívósságot, keménységet és vasfegyelmet ültetett. „A sárkány úgy oltotta belém a gonoszságot, hogy az a harci erények mellett észrevétlenül hatolt a szívembe, mint valami apró, női kézhez szokott gyilkos tör, amit csak akkor veszel észre, ha már kihúzták a szívedből. Amikor befejeződött a képzésem, kegyetlen, kíméletlen és hideg harcos vált belőlem. Nem hatott már meg az emberek szenvedése és könnyörgése, elfelejtettem, miért is akartam annak idején lovaggá válni.”

– Szerencsétlen ember – sajnálkozott a kis boszorkánytanonc.

– Az volt, és egyben legkiválóbb mesterem, akit magam öltem meg, és a karjaimban lehelte ki a lelkét. „Azt akartam – fejezte be –, hogy megérezd, milyen csodálatos a vetés és az aratás, a születés és a halál. Azt akartam, hogy te más légy, mint amilyenné én váltam. Nagy harcos vagy, ezt ma bebizonyítottad. De ha tovább csiszolod magad, a legnagyobb varázsló válhat belőled.”

Mikor meghalt, hatalmas szél támadt, amely egyre csak erősödött, majd viharra és orkánná változott, mely köröttem, és csak köröttem forgolódott, zúgolódott. Felkapott a hátára, megforgatott, majd erőtlen testemmel, mint valami ócska seprűvel végigsöpörte a világot.

A varázsló leült a földre a kislánnyal szemben.

– Később megértettem, hogy ekkor fogadott tanítványául ötödik mesterem, a szél. Alaposan megtépázott, miközben a szemem előtt végre lassan kitárulkozó világ egyik szegletéből a másikba sodort. Eljutottam olyan helyekre, amelyek létezéséről nem is álmodtam soha. Megedződtem és megerősödtem. Szívóssá váltam, sokkal inkább, mint ha a sárkány nevelt volna még száz évig. Láttam háborúkat, melyekben az emberek parancsra ölték, gyilkolták, kaszabolták egymást – anélkül, hogy tudták volna, miért teszik mindezt. Láttam beteg, szerencsétlen, meggyötört embereket. És láttam gyermekeket, akik holtan jöttek a világra, noha semmi bűnük nem lehetett, amiért meg kellett volna fizetniük. De kitalálod-e, hova repített legelőször új mesterem?

A kislány rázta a fejét.

– A sárkány feleségéhez, akit volt mesterem kissárkány kora óta rettegésben tartott, bezárva abba a toronyszobába.

– Olyanba, mint ez?

A varázsló komoran nézett a kislányra.

– Azért mentem, hogy megmentsem, és cserbenhagytam. Ott halt meg láncra verve étlen-szomjan. Felnyílt a szemem a világ szörnyűségeire. Ahol tudtam, segítettem, hol varázslattal, hol a két kezemmel. Sokakon viszont már nem tudtam segíteni. A háborúban megéreztem, hogy az emberek szívét nehezebb egy hajszállal is eltéríteni, mint egy szélesebesen száguldó hatalmas ágyúgolyót visszafordítani.

Ekkorra már több varázslatot ismertem, mint mesterem, mert sokaktól sok fogást, bűbajt ellestem, és idővel már magam is számtalan új varázslatot fejlesztettem ki. A legnehezebb azonban mindig azt volt megítélni, hogyan használhatom a leghelyesebben a tudásomat, ezt az óriási hatalmat, amit varázslásnak nevezünk. Éveim múltával egyre több kérdésre tudtam a megoldást, de a legfontosabb kérdésekre, például hogy miért kell annyit szenvednünk egymás miatt, soha nem találtam választ.

Láthatod tehát, hogy ötven év alatt öt mestertől egyetlen erényt sem sikerült elsajátítanom. A teknősnél a bölcsességet kellett volna, de ő nem tanított nekem semmit. A sáska azt ígérte, kiváló harcost farag belőlem, de rögtön megfutamodtam a sárkány elől. A sárkánynál szívósságot kellett volna tanulnom, ehelyett hagytam, hogy megöljék. A lovag meg akart tanítani a földművelésre, de csak a gyengeségemre világított rá. Végül a szél felnyitotta a szememet, hogy semmit sem tudok a világról. – A varázsló lehajtotta fejét.

Most a kislány is elkomorodott. A varázsló tekintetét fürkészte, majd előrehajolt, és ültéből felnézett a szoba közepén gubbasztó megkeseredett varázslóra.

– Végre megértettem, miért repített hozzád előző mesterem, a szél. Nem azért küldött, hogy tanuljak, hanem hogy segítsek neked.

– Csak nem te akarsz a hatodik mesterem lenni?

– Nem kell ahhoz mesternek lenni, hogy tanítsunk. Ezt pont te ne tudnád, aki nem kevesebb, mint hét erénynyel büszkélkedhetik?

A varázsló értetlenül nézett a boszorkányra.

– Hát tényleg nem érted? – kérdezte a lány. – Az első három erényt az első három mesterednél sajátítottad el, még ha nem is vetted észre. A teknőstől a türelmet, mert képes voltál húsz éven át várni rá, hogy tőle tanulhass. A sáskától a kitartást, mert mindig fölálltál, valahányszor elestél, és mindig volt erőd újra kezdeni, noha sokszor teljesen reménytelennek tűnt, hogy valaha is olyan ügyes leszel, mint ő. A sárkánytól pedig még azelőtt elsajátítottad a bátorságot, mielőtt tanítványául fogadott. Hiszen ő vett rá arra, hogy szembe szállj vele.

A következő három erényt, a gondoskodást, az önmérsékletet és az igazságosságot attól az embertől kaptad, akinek elvetted az életét. A lovag mutatta meg, hogy az ember milyen odaadóan képes gondoskodni még az ellenfeléről vagy akár ellenségéről is. Enélkül nem tud-

tál volna annyi embernek segíteni a háborúban, ahova közös mesterünk sodort. A lovag értette meg veled azt is, hogy az önmérséklethez kell a legnagyobb szívósság és kitartás, hiszen a kezében voltál, ő mégsem élt vissza a helyzetével. Türelmesen várt, amíg annyira megerősödsz, hogy...

A varázsló elfordította a fejét.

– Végül pedig, igen, az élete árán tanította meg, hogy soha ne ítélj elhamarkodottan.

A varázsló lehunyta a szemét.

– A hetedik erényt, a bölcsességet pedig éppen akkor szerezted meg, amikor felismerted, hogy valójában semmit sem tudsz.

A varázsló hallgatott, a boszorkány pedig folytatta.

– Elsajátítottál hát hét nemes erényt. A legnagyobb mesterek közé való vagy. A legkomolyabb, legtekintélyesebb varázsló vagy, akivel valaha találkoztam, megismerkedtem.

– Akkor miért nem öszültem meg még mindig? Így, vénségemre sem...

A kislány a varázsló gesztenyebarna hajára pillantott, majd elmosolyodott.

– Min mosolyogsz? – kérdezte gyanakodva a varázsló.

– Semmi, semmi... – háritotta el a kérdést a kislány, majd kitört belőle a nevetés – ...még mindig nem hiszem el, hogy képes voltál befesteni a hajadat, csak hogy...

– Azt hittem, ezen már túl vagyunk. Mondtam, hogy nem szeretnék erről beszélni... Tudod – fogott mondanójába komoly hangon a varázsló –, a varázslók igen kényesek a korukra...

– És mondd, hogyan tudtál behajolni az üstbe... a lábaddal nem verted le a csillárt? Mert ismerek egy receptet, ami csak akkor hat...

– Hagyd abba!

– Elképzelem, ahogy ott álltál hajcsavarókkal az üst mellett, egyik kezeden fakanál, a másikban egy tükör... – a kis boszorkány csilingelően kacagott.

– Elég! – szegezte palcáját dühösen a szemtelenkedőre.

A kislány azonban csak még harsányabban hahotázott tovább.

– Túl idős vagyok... – figurázta ki a varázslót gyenge öregemberként botladozva.

A varázsló szája sarkában halvány mosoly tűnt fel.

– Talán valamelyik híres tanítványom... – mondta a kislány rekedtes hangon.

A varázsló határozottan elmosolyodott.

– Megállj, te! – kiáltott a lányra, és megsuhintotta varázspalcáját, mire a kislány öregasszonnyá változott.

Most a varázsló nevetett fel.

– Vén boszorkány!

A ráncos banya a derekát lapogatta, aztán óvatosan megrázta magát, mire lassan visszafiatalodott. Most ő

lendítette a kezét, mintha valami láthatatlan port szórna szét. A varázsló ódon otthona rózsaszínűvé változott.

A varázsló szeme elkerekedett, majd ismét megsuhintotta palcáját, és életre keltette az egyik rikító színű széket.

– Utálom a rózsaszínt! – förmedt az ódon, faragott szék a kislányra. – Azonnal változtass vissza mahagónivá! – ripakodott rá, és döngő léptekkel indult meg felé. A kis boszorkány félreugrott, és hátulról megragadta a szék támláját, gyorsan ráolvasott egy varázsigét. A szék újra eredeti színében pompázott. Megnyugodott, és elcsendesedett. De a varázsló újabb és újabb tárgyakat elevenített meg, és mint valami karmester vezényelte az elégedetlenkedő bútorokat a kis boszorka felé, aki alig győzte visszavarázsolni őket. Minél gyorsabban szaladt körbe-körbe a kis boszorkány, annál jobban mulatott a varázsló. A bútorok pedig, miután visszakapták eredeti, kopottas színüket, egymással kezdtek veszekedni.

– Mindig is dühített, hogy te állsz az ablaknál!

– Mert én vagyok az előkelőbb.

– Muszáj mindig az én polcaimra támaszkodnod?

– Vegyél vissza kicsit a fényezésedből, mert megjárrod!

A varázsló és a kis boszorkány most már együtt dőltek a nevetéstől.

Ekkor különös dolog történt.

A kislány ámulva nézett az öregemberre.

– Varázsló! Te megőszültél!

A varázsló felvonta ősz szemöldökét. A szobában mindenki megdermedt, egy pillanat alatt csend lett.

A tükör odaugrált a varázsló elé, és elérzékenyülve állapította meg:

– Megtaláltad hát a hiányzó erényt...

– A humorérzék nem is erény! – vágott közbe a könyvszekrény.

– Tudod is te, mi az erény, te fafejű! Talán nem kell humorérzék, hogy egy mester a tanítványától tanulja meg a legfőbb erényt?

– Fafejű?! Engem a legnemesebb afrikai elefántcsontból faragtak, amikor te még csak a sivatag homokjában szunnyadtál.

A könyvszekrény és a tükör, valamint a székek, polcok és asztalok újból egymásnak estek. A varázslónak és a boszorkánynak pedig könnybe lábadt a szeme. De hogy a meghatottságtól vagy a nevetéstől-e... azt már ők maguk sem tudták.

HAMANA ZSOLT

Egy győztes meséje

Horváth Viktor: *Török tükör*

A XVI. század elején, amikor a gonosz természetű Francsiszkó, a francsék királya Frengisztánba hívta a világos elméjű Nagy Szulejmánt, hogy a hatalmas Padisáh megleckéztesse a jézushívó német és magyar kutyákat keleten, miközben ő legyőzi az alávaló Kárló királyt nyugaton, még nem sejtette, hogy ötszáz évvel később egy író egyszerűen csak lefrancsiszkózza, a magyar harcosokat keresztimádókként emlegeti, és a magyar prózában eddig ismeretlen módon közelíti meg a törökök ittlétét.

Horváth Viktor narrátora török, és a hódítók, a fejlett kelet szemszögéből mesél az éppen elfoglalt Magyarországról. Alig néhány évvel vagyunk túl a mohácsi vészen, amikor az árva Ísza bín Juszúf (névének jelentése József fia Jézus) hazánkba érkezik, hogy nevelőapjával, Dervis béggel szandzsákról szandzsákra vándorolva megtapasztalja azt, amit az Ezeregyéjszaka meséi, az oszmán birodalom és a magyar városok (legfőképp Pécs) keveredése egy török kisfiúnak adhat. A könyvben ő lesz a szemünk és a fülünk, mindent úgy látunk és hallunk, ahogy a tapasztalatokat éppen szerző Ísza látja és hallja.

Izgalmas, irodalmi előzményeket nélkülöző, nagy vállalkozás ez. Nehéz eltalálni az összetevők helyes arányát, hogy mennyit mutasson a háttérből a szerző ahhoz, hogy világa még szórakoztató, de a szokatlan nézőpont ellenére is hiteles legyen. A Török tükör szemléletváltást vár el az olvasótól, újraértelmez olyan ismert helyszíneket, ahol korábban már jártunk, bebizonyítva, hogy a történelmet nemcsak a győztesek, hanem sokszor a vesztesek, sőt még a perifériára szorult vesztesek is írják, és mindenki azt a sztorit tartja a legobjektívabbnak, amely leginkább az ő érdekeit szolgálja.

Helyszínrajzként összegzés készül csatákról, a történetet csak érintőlegesen befolyásoló távoli uraságokról, török hiedelmekről, közigazgatási egységekről és megannyi, a magyar szemnek idegenként is ismerős helyzetről, emberről és eseményről, ami szükséges a regénytér megismeréséhez, de a befogadásakor csikorgognak a fogak. Mégsem lehet egyértelműen rosszként felfogni ezt; egyrészt a koncepció szerint szükséges az új történelmi-kulturális lecke bemagoltatása az olvasóval, másrészt Horváth Viktor emelkedett pillanataiban vicces. A fent emlegetett Franciszka Padisáhhhoz szóló levele (13. oldal) a mű korai csúcspontja; ehhez hasonló mankók nélkül érdemtelenül bajba jutna a még a 300. oldal magasságában is sok mellékszálal, de egyetlen főszálal sem bíró regény.

A Török tükör mégis működő, üzeneteiben nagyon is

mai mese. „Egyformák voltak a vitézek mindkét várban. Itt is bátrak vagy gyávák és büszkék vagy hitványak voltak, meg ott is, és itt is voltak kémeik és árulók és ott is, főleg ha volt, aki fizessen a hírekért, akár itt, akár ott” – írja Horváth egy helyütt, jelezvén, „nem a jók a rosszak ellen” alapesetét szándékozik megírni. Az egymással szemben álló felek viszonyai kimondottan XXI. századiak. Elvértve létezik fekete vagy fehér, túlélésre játszó jellemek araszolgatnak a biztonsági sávban, nincsenek minden körülmények között betartott szabályok, még a sokat recitált Koránban is mindig ott a kiskapu, a feloldozás, ha bűnt követnének el. Csupán akaratok, igények és az ellenség ereje létezik. A főhős Ísza is hamar megtanulja, hogy pénzzel és hatalommal bármit elérhet, és az ő első számú vágya, kamaszfiú lévén, a nő. Az asszonyok a könyvben pedig egy démoni, a harcosok felett álló síkról származnak, onnan irányítják még a legnagyobb férfiak cselekedeteit is. Ha a szultánt nem dühíti fel feleségei vitája, vajon lett volna elég bátorsága a mohácsi csatához? Ha Ísza nevelőapja hitt volna neje ármánykodásának és Alláhhoz küldi Íszát, akkor a fiú hogyan gyűjtött volna fel három várat egy Marjá nevű rác rabnő szerelméért?

Az árva fiú cselekedeteit a nők iránti vágya mögé bújva anyja hiánya mozgatja. „Amínát kerestem én már akkor játékban, harcban, cselvetésben, szerelemben, kincsekben.” Örökségéért, a dzsinneknek parancsoló gyűrűért még testvérét is megöleti, ráadásul az ékszer által terem-

tett tér kilép a Török tükör világából. Ísza a gyűrűért az Egri csillagokból megismert Bornemissza Gergellyel, valamint Jumurdzsákkal vív árulásokkal teli csatát. A török, a történetben a neve Jadzsudz, már Gárdonyi Géza műve előtt fúriaként keresi a gyűrűt, hogy a Horváth Viktor meséjéből kihagyott harminc évben egy másik könyvben próbálja megszerezni az ékszer, ami a Török tükör utolsó lapjain végül Íszához kerül. Az akkor már agg, a céljait elérő, a hatalomból azonban kiábrándult főhős anyai örökségét Bornemissza Gergely unokájától kapja meg.

Egy másíkfajta intertextualitás is megjelenik a műben. Ísza családfájának időnként nyúlóssá váló bemutatásakor találkozunk az irodalom-hack Jakub Al-Muhadzserrel, a Horváth Viktor és fordítótársai által megteremtett középkori költővel, aki 2006-ban született. Ekkor Udvariatlan szerelem címmel jelent meg egy a középkor obszcén költészetéről szóló antológia, amelynek kedvéért az alkotók kitalálták Jakub Al-Muhadzsert, az arab irodalom obszcén költőjét a verseivel együtt. Al-Muhadzser a Török tükörben Ísza egyik őse, aki Dante Isteni színjátékát fordította arabra.

Ezeknek a mellékvágányoknak is köszönhető, hogy miközben a könyvben jatagánokon folyik a vér, dúl az ármány és a szerelem, ritkán érezzük magunkat egy kalandregényben. A Török tükör más, olykor harsány (káromkodások a 357. oldalon!), mozaikszerű építkezésével hol

a történet egyik mozgatórugójára világít rá, hol napjaink irodalmáira kacsint ki, hol pedig matiné pofozkodásnak tűnik az Egri csillagok pátoszához képest. Előfordul, hogy keresztény papok gyóntatják a török harcosokat, akik később kaftánt adnak a hitvitán az unitárius papra, hiszen „nem sok különbség van közöttünk”.

A vallási törésvonalak mentén található Pécssett egyébként is a hit fűti fel az érzelmeket. És itt nemcsak arról van szó, hogy a törökök mint civilizált hódítók, a nyugat felé igyekvő hittérítők lépnek fel, akik minden egyes területben felsőbbrendűnek vélik magukat, hanem arról a megfigyelési helyzetről, ahol a tanulmányaink során az üdvözítő útként megismert európai (itt: magyar), vallási alapon szerveződő társadalomszerkezet valóban csődnek látszik. A bálványimádók huzakodása azon, hogy hány istenük legyen, ki legyen a főmolla, és hogy egyáltalán szabad-e bálványt faragni? – nekünk ez a reformáció, a töröknek pedig az uralma alá hajtott egyik adófizető terület mindennapos kis problémája, hiszen „ha összeverekednek a keresztények, leég a város”, és akkor ki fizeti meg az adót. Ebből az irányból figyelve a Török tükör görbe tükör is egyben. A tradicionálisan erkölcsi fölényben lévő kultúra éppen veszít, és nem mondhatjuk, hogy hősiezen, a törököt a várfalról letépve, hanem inkább sehogy, bénán, felaprózódva a különböző érdekek mentén, miközben a szemben álló fél pont olyan, mint mi, csak azóta eltelt ötszáz év.

MENYHÉRT ANNA

A színek

Piroslik a körmömön a cseresznye,
a kisfiamnak szedtem ki a magot,
négyszínű lesz az erkélyen a csempe,
kék, zöld, sárga és piros.

A színeket a nyár hozza, a június,
a színeket a sors adja, az a mozdíthatatlan
szikla. Flower power, az egy tapéta.
Nem ér el hozzá, hiába a fricska. Hát ne félj,

ne gondolkodj most, ne küzdj.
Csak nézz. A nevekre is rábízhatod.
Zöld olíva, piros paprika, sárga
napraforgó (vagy tulipán), kék róka.

Lehetne homályos, halott hold,
befulladt tűz szürke korma, ázott
városi avar, színevesztett lenőtt haj, vagy
világos ruha, a sötétekkal együtt mosva.

Akkor hol maradna az ég? És nem látszana,
hol vagyok. Vagyok-e az ő rubintja.
Kék papíron zöld a tinta.
Válassz. Epret és barackot vegyél.

MEZEY KATALIN

Öregasszony mondja

De sokat kellett magyaráznom,
hogy végül mégse értsenek meg.
De sokat is kellett tanulnom,
hogy végül mégse értsek semmit.
De sokat kellett szépnek lennem,
hogy a csúfságom kiderüljön,
de sokat kellett jónak lennem,
hogy a jószágom letagadják.
De sok igazat kellett szólnom,
hogy engem szidjanak hazugnak.
De sokat is kellett szeretnem,
hogy rám ordítsák: – Takarodjál!
De sokat kellett sírnom ahhoz,
hogy a könnyeim kinevessék,
De sokat kellett gondoskodnom,
szeretteim mégis elvesztek.
De sokat kellett iparkodnom,
amíg haszontalanná lettem.
De sokat is kellett törődni,
hogy ne törődjék velem senki,
de sokat kellett adnom ahhoz,
hogy ne akarjak kapni semmit.

Itt, a folyó fölött

Réce siklik hangtalan, a nagy folyammal szembenúszva.
A vonuló hullámokon a nap széttört ezer darabba,
a víz mint fényhelyem, lebeg. A fűzek iszapos loboncát
hajtja a szél, a nyáras parton feltorlódnak az uszadékfák.

Nem kellene a távolságot elveszteni, elmenni innét,
ahol egész valószínűtlen a sok rossz évtizednyi emlék.
Nem több, mint a képzeletben a szívvel együtt lüktető seb,
ami nem fáj, mert nem valódi. Begyógyul majd és elfelejtet.

AMBRUS LAJOS

Eldorádó

(Részlet)

| 1. |

■ ■ ■ Gyulay Kázmér – *de genere Kaplony* – életének nagy pillanata az volt, amikor még mint *libre penseur*, huszonhét éves korában félreérthetetlenül felismerte, hogy az istenek tragikus hősnek teremtették.

A gondolattól olyannyira megdühödött, hogy elhagyva lakását a kaszinóba hajtatott, ott határozott léptekkel berontott a biliárdterembe, s a tisztas társaság nem kis botránkozását kiváltva, egy fényesre koptatott dávkóval agyba-főbe verte Gröber őrnagyot, a helyi kulazérezred nyugalmazott parancsnokát. Ezután, maga sem tudott számot adni róla, hogyan, átevíckélt a városka főterén álló *Három Macska* nevezetű vendéglőbe, ahol kelet-európai mérték szerint félholtra itta magát. Pénzt és energiát nem kímélve, másfél napig húzatta Tas Péternek, a jó nevű zeneszerzőnek *Azt a kutyafáját!*, valamint *Aki nem züllött még soha* kezdetű nótáját.

A mulatozás koronájaként másnap, a délutáni órákban – természetesen feltűnés nélkül – megjelent Szucsányi úr, a városka borbélymodorú nyomozója, néhány választékosan öltözött rendőrállat kíséretében, felnyalábolták a tökrészeg Gy. Kázmért, és átvitték a főtéren

székelő kapitányságra. Itt energiát és fáradságot nem kímélve igen rövid idő alatt tökéletesen kijózanították. (...) Az eset nagy port kavart a resignatióba ájult városkában: a derék adófizetők izgatottan – ámbár e felindultságot ügyesen palástolva – várták az ügy végső kimenetelét. Gyulay Kázmért – *de genere Kaplony* – a democrata és radical publicum meglegedésére néhány napos elzárás után a lehető legjobb fizikai állapotban – erőszak, brutalitás, fütykös, spanyolcsizma, kardlapozás, netán ólmos virtuozitás nyomát a legmegátalkodottabb radical és ellenzéki sem találhatta hősünk kissé megtrottyant testén – kiengedték: visszaköltözvén magános lakásába, ahogy külhonos újságíróknak nyilatkozta, ettől a pillanattól fogva visszavonul a nyilvános szerepléstől, és többé még az Úristennek sem hajlandó ajtót nyitni! ■ ■ ■

| 2. |

Sosem láttam olyan bivalyt, amelyet az a négy katona húzott a suvadás felé. Dög volt, szétlőtt, szétbombázott dög, csüngtek belőle az izomszálak, duzmadt pofájának egy darabja hangtalanul és cafatszerűen leffegett utána a mézskőporban; fekete, alvadt vér csöpörészett belőle, és mozgékony, zöld sebként lepték el a legyek. Irtó bűdös volt. Ültem az udvar gyepén, a gyepes udvaron, és mindent láttam. Feltűnő volt az arcok közömbösen nyugodt

függetlensége: mintha elváltak volna a vadul átrendezett környéktől, és nem vettek volna tudomást a háttér valóságos elemeinek változásáról; mintha az áttekinthetetlenségig uniformizálva lettek volna ezek a zubbonyarcok, noha a szájak elé kötött vászonkendő a maszkszerűség ellenére mégis kivehetővé tette a szemöldök ívét, az arcbőr feszültségét, a sebhelyek szederliláját. A kötelet az oldalra billentett állat testén – zötykölődő, szőrös combok közt a véres nyakig – ügyes hurkolással átvetették, a practicus igyekezet mégsem járt teljes sikerrel. Dél, fényes pára, langyszellet, illanó hulla- és dögszag. A katonák a döccenőktől puffanás- és súrlódásszerű hangot hallató jószágot sétatéri biztonsággal navigálják a *Mörrul* irányába: estészak felé, ahol további agyongázolt állat- és embertetemeket sejtet az elmúlt nap keserű miseriája

A KERT, amint kocsik, ládák, szuronyok, dsidák, álgyúk, hámos lovak, kigombolt ingnyakak, parancsszavak, pakolászás. Azt kell mondanom, szeretett házunk egyetlen olyan pontja a közönséges, esetenként *elviseltetlenül* meghitt illatot árasztó, most ugyan megcsúfolt, ám valamikor hadi sikereket arató kert, a *Garten*, melyet a kúriai stílus dögvészes ünnepélyességén kívül némi practicitás is jellemzett. Nagyon kevés kívülálló merte

furcsállását kifejezni a tárgyak sajátos megjelenése, a különösség, a váratlanság miatt: őspark helyett legelő, a kertépítés tradícióit követő japánbirs-ágyás helyett spenótzöld sövénykoszorú, nos, erről az „áldozati elemről” a környékeliek jól sejtették és jól szimatolták, hogy itt valami titok lappang; azonban se a gyakori vendégek, se a jóakarató szomszédok nem mertek szót emelni. Kiválóan ösmervén a világban meghonosodott erkölcsi rendet, szerették jelenüket, és foggal-körömmel ragaszkodtak jövőjükhöz, azt gondolván, mindez csupán értelmes önösség a részükről; magyarán és egyszerűen: tisztelték a mérnök urat (apámat), félték funkcionárius nagyapámtól, s hallgattak, mint szar a fűben.

A bukszusliget azonban a metszően éles logika szabályainak megfelelően került furcsa helyére. Mondhatnám: önvédelemből. A családi becsület és a családi vagyon megőrzése céljából. Minden felelősség nagyapámat, a royalista Fronius Karl jogi doctort és juratus assessort terheli. Ő ugyanis hülyén ideges szokása szerint egyes ünnepi *dinerek* alkalmával, ha nem ízlett neki az ugyancsak ünnepi ragulé, az egész tálat, levesestől-kanalastól *cakompakk* kiröpítette az ablakon. Többéves garázdálkodás után, nagyanyám a családi címerrel ellátott fájnszedényeket mentendő (ezüst holdsarló alatt míves méhkaptár), ravasz ötlettel bukszuscserjét ültetett az ebédlőablak alá. A levesért nem olyan kár, mutatta egyegy hasonló roham alatt nagyanyám glóriás mosolya, s

mivel szólni nem mert, észrevétlenül jelzett a szakácsnőnek, aki a gonosz vihar csillapultával eloldalgott, és a bukszusról lehalászta a fennakadt porcelánt. Az ilyenformán sok *győzelmet* megért kert most, a dolgok hihetetlen méretű összekuszálódása, a visszatarthatatlanul terjedő hullabúz, a tágas ház, a vegyes lakosságú kelet-európai városka, az ég alján ködbe, párába burkolózó mészkőhegy (a *Mörül*) díszletei között képtelen volt békét kötni a csizmatalpakkal. Dél, langyszellet, illanó, porral keveredő bivalybúz, ám mint valami vak történésszerű mesében, a felhők alól egy szőke tiszt – az isteni Mosonyi kapitány! – jelenik meg a verőcében, és rugalmas léptekkel indul a hátsó épület felé: kivezeti lovát, felpattan rá – és ellovagol a suvadás irányába, arra, amerre a döglött bivalyt húzta kenderkötélen a négy, maszkszerű álarcot viselő fiatal katona –

A BEVONULÁS hírért Szimion hozta déli egykor, a teljes és kollektív ernyedtség pillanatában, amikor a sült a családi asztalon nagyapám keze körül tartott, s aki egy finom szellentést elfojtva mereven és mozdulatlanul ült, ujjait behajlítva, csupán kisujja feledkezett megmeredt állapotban; „a Sebes felől masíroznak a pattantyúsok!” – és az ujjak nyomban rátapadtak az ezüstvilla halformát utánzó nyelére; apám szemernyi érdeklődést

sem mutatva ült az asztalnál, mintha egyetlen szavakat recsegett volna hozzá egy teljességgel idegenül előtolakvó világ; anyám persze, mint jó honleányhoz való, hevélyében elpirult, és sorozatosan elvettette a mozdulatokat. – Szedjete! – morogta kedvetlenül nagyapám a savanyú káposztába túrva, és ilyesmit gondolhatott a maga virrongó modorában: „Hogy a Jóisten rohasztaná el ezt a csőcseléket! Szégyen és gyalázat, hogy még mindig nincs vége!” Kidüllesztett mellű nagyanyám, mintha modellt ülne Futtaky Pepinek, a helyi származék képviselőnek – ki miután feltűzeti nagyanyám kontyát, szivarfüstöt és pálinkabúzt eregetve nekilát a nagyszerű pillanat megörökítésének –, szóval jelentős méretei ellenére nagyanyám mégis súlytalanul kucorgott székén, miközben efféléket égetett homlokára az isteni gondviselés: „Jézusom, csak az én szerencsétlen egyfiam megúszná ezt a hajcihót!”

Szimionnal mégis leereszkedtünk a Bisztra felé, mert hiába tiltás, féltés, erőszak, parancs és siránkozás, ha forradalmi viselkedés vesz erőt rajtunk – nos, azt az utat választottuk, amely a legnagyobb biztonságot sejtette: kikerülve bányát, kohót, vashámort, fatelepet, apró, kékre mázolt hegyi házakat, s szűkülő ösvényen kapaszkodtunk a Püspökök sziklájára; odáig, ahonnan Bellagarde Ödön gróf királyi regalista és nagyapám legjobb barátja egy zergevadászat során alkohalmámorában lepottyant; innen már nem kellett hiúzszemmel

bírnia annak, aki lefelé pillantva, akár egy színelőadás zsinórpaddlásáról, szédítő élességgel láthatta, ahogy a csapatok álomszerű hömpölygéssel vonulnak a Murga felé. Vörös sipka, kék atilla, cseresznyepiros és arany zsinórzat, derekasan fejlődő bántási por, elképesztően nyugodt és fejedelmi vonulás zászlókkal, tábori álgyúkkal, társzekerekkel és lövészeres kocsikkal, majd veres nadrágok, zászlóalj és büszke feszítés Szimionnal a hasadékban; mintha füstön és gőzön érkezne hozzánk a Megváltó, bár tökéletesen köznapi ember benyomását kelti; imigyen gördült be kies hajlékunkba szerényen szolgálatkész segédtsztek társaságában egy júliusi napon a 24. honv. zászlóalj vezérkara, az isteni Mosonyi kapitány vezetésével

KARSZÉK ÉS SZAKÁLLOLLÓ

Apám, Gyulay Domokos – *de genere Kaplony* – nem egészen egy hónappal azelőtt, hogy a bányariasztó álgyúval szétlőtte volna koponyáját, akkor, amidőn ebédlőnkből hadműveleti iroda lett és a házban Mosonyi kapitány dirigált, összeszólalkozott nagyapámmal, aki a világ ily rettentő immutatója láttán azt fejtegette, hogy famíliánk a rebellis napokért szörnyű árat fog fizetni; – kijelentette, hogy bár nem szimpatizál a revolúcióval, mert sohasem volt képes nem Kossuthot, de még

Batthyányt sem követni, ám a keresztyéni humanizmusnak, valamint az erőszaknak engedve, ohne weiteres befogadja az idegen természetű uralom fáradt harcosait; egyszóval az első magyarországi vasszerkezetű ívhíd tervezője azt tanácsolta aulikus apósának, hogy vonuljon vissza szobájába, és szórakoztassa magát vagy velem, vagy hívja be Lidit, a cselédet, és teljék rajta kedve. Fronius nagyapám duzzogva hátrált szobájába, ott azonban elszánt harciassággal vetette magát kopottas vörösbársony székébe, amelynek támláján vörösezüst vágásos Fronius-címerpajzs terpeszkedett, alsó felében mindössze egy bástyával, utalva a Froniusok szász eredetére, amit nagyapám sosem felejtett el túlhangsúlyozni. Az öreg hömpölyögve folyt szét a karszékben, előtte azonban nadrágjába hátul behatolva sűrűn viszkető aranyere fölé helyezte tenyerét, és középső ujjával mélyen beleszántott testébe, enyhítvén az idegesítő betegség mindennapi fájdalmait, majd, akár egy gyors testi ki-elégülés után, elernyedtt a karszékben. Nagyapám tehát a puhán bélelt székben ült, szivarozott, dohogott, és elfajzott kölkeit szidta; különösen hivatásos forradalmárként számon tartott fiát, akiről nagyanyám imáiban az emberiség, ez átoksúly alatt szenvedő és a Gondviselés felsőbb formáit állandóan megtagadó híg massa akár vezérét, vagy hogy szerényebbek legyünk, a sivatagból is kivezetni képes vezetőjét sejtette. Nos, az isteni jelenlét földi megvalósulása, ahogy a később ellene kiadott

körözvény mondta, előbb mint százados védte meg Versecet a szervianok rohamától, majd őrnagyként foglalta vissza tőlük Palánkát; ő volt hát Janus-arcú familiánk garád-képe, akit nagyanyám betegesen imádott, anyám rajongásig tisztelt, s akit süvölvényként, mindössze egyszer, még én is láthattam, amint apámmal, a széchenyiánus mérnökkel kissé *affektáló* hangulatot árasztva társalogtak. Véres bolondokháza, mondta kiváló szesszenéssel öregapám, és ahogy feddhetetlenül hithű emberhez való, nem törődött se a lódögökkel, se a bivalydögökkel, egyáltalán: a dögökkel, de még felesége fia utáni erotikus epekedésével és lánya ihlemedett forradalmi romantikájával sem; csak ült, és egész lényét átjárta a nemesen egyszerű mottó: „A csőcselék rothadásra született!” A magával cipelt könyvekbe bele sem szagolt, mintha nem talált volna egymásra soha ő és Novalis *Die Christenheit oder Europája*, mintha netán nem fért volna fejébe, vagy nem egyezett volna elveivel mindaz, amit a forradalomtól és szabadságtól megcsömörlötten ezek a Metternich-seggyalók összehordtak; Tieck és Wachenroder és még a jó ég tudja, kik-mik, mifélek, akiknek értékét, ahogy az öreg magyarázta, alattvalói szerénységük és feltétlen hagyománytiszteletük adja; s akiket követni kell, mert ma ez az egyedül korszerű magatartás. Az öreg nem olvassa már kedvenc jelszó-mazsoláit sem, szívét nem zibbasztja bűn, vád, indulat, önvád, szarik a világpolitikára, amely nemso-

kára amúgy is kezére játssza az áhított politikai sanszokat: ellenben veresbársony karszékébe telepedve, mint grammás deák, hömpölygő betűkkel rója a sorokat, az értelem derengéseit egy céltalan tévelygést kiöklendezett diliházból.

Drága Dani barátom – hangzik a végső következtetések evidenciája –, szörnyű napokat élünk. Persze ezt te is tudod, de mégsem árt megemlékeznünk a mi időnk-ről. Mielőtt felidézném az aranjúezi szép napokat, le kell festenem, minő infernalis dolgok vesznek körül ma, júl. 14-én 1849^{dikben}.

1° Itt nyafog szobámban egy kölök, ki állítólag unokám, mert Széchenyi-bolond vejem meg Krisztina lányom porontya. Utálok, ha egy senki belebámul a fenekembe. (Apropos: mély fájdalomamra *nodus haemorrhoidalis*omnak mit se használt a sós vizes cura. De erről majd szóban.)

2° Kisebb csata volt a szomszédban, így most két kanállal esszük a zavarodott kását. A republicanus vezérkar egy kapitány uracs, valami Mosonyi kapitány vezetésével – kinek származása ösmeretlen – beette magát portánkra, így a hátsó házba száműztek, mire csak azt szólhatom: sapate satanas!

3° Mit lehet tenni e félrelökött nyavalyában hempergözve? Ez a kérdések kérdése, Dani barátom, és bár-hogy csűröm-csavarom gondolatfűzéseimet, csak arra

jutok: cselekedni! Tárgyaltam – persze secret! – néhány itteni jóemberrel, s ha úgy ítélem, lecsapunk az itt fészkelő örültekre.

4° Tudod-e, mennyit gondolok mostanában Ödönünkre, mert hisz mindannyiunk nagyszerű kifejezője volt ő tragikus malheur-je előtt. A mai nehéz időkben is emlékeztetek azon szavai, amelyek a zavartalan működés doktrínájának biztosítékait vázolták. És lám, ha kinézek az ablakon, szépen süt a nap, és gondolnád-e, hogy minden összekuszálódott? De úgy hiszem, a rebellisek elérkeztek az utolsó stációra. Erről még annyit, hogy a katonák valami ünnepséget szerveztek, amiből társadalmi megmozdulást akartak rendezni, s állítólag Őfelségét ábrázoló szalmabábokat égettek.

5° Végezetül hallom, hogy te már a szakállad is levágtad. Én ugyan most kaptam csehországi szállítótól egy kitűnően szuperáló szakállollót, ha a látogatók el akarodnak innét, követem jó példádát.

Búcsúzóul öllelek, kedves Danim; de ezen írást – biztos, ami biztos – semmisítsd meg!

Karl

Elveszett éjjeli lepke, nagyanyám szuvasodó fogakkal és terebélyes méretekkel lel rám a pillanatnyilag hallgató, ám ilyen-olyan feljegyzéseket és leveleket írogató férjura mellett. A városka hihetetlen boldogságban úszik, s a nagycsaládi szereposztásban perifériára szo-

rult öregasszony szürkületre tervezi indulásunkat a Benedek-templom előtti térről, ahonnan vért szimatoló vizslaként a jogilag is egyenlősített családok libasorban hömpölyögnek a lampionfényű Bisztra felé. A katonák, élükön Mosonyi kapitány, istenien távoliak, akár a megbilincselte fegyencek vagy vadászcsizmába bújt grófok látványa; egy szőke, vékony, piros atillájú katonatiszt énekel, valami indulót Kossuth Lajosról, énekel a többi tiszt is, a közönség magyarul tudó része is, ám a hegyekből leereszkedő pásztorok nem ösmervén se a nyelvet, se a dallamot, szemükben a féltékenység zavarával várják, mi történik velük; újabb jogbitorlás-e, vagy népük kollektív megdicsőülése. A finálé, kábító händeli muzsika, igen ihletett: Mosonyi kapitány hatalmas tölgyfát lapátol körbe egy targoncáról leszórt földkupacból, aztán beszélni kezd, magyaráz, izgat és lázít; bizonyára az Eszméről, a Szabadságról, mert ahogyan a tömegben állva anyám arcára sandítok, rajongástól elhomályosult vonásait kell rögzítenem; apám azonban kissé gunyorosan, ahogy az ember a jubileumi díszkiadványokat olvassa, összevont szemöldökkel, végül is magányosan álldogál ebben a világban, és mindent egyetlen aspektusból mérlegel: mindez vajon mennyit használ a közjó megvalósításának? A szőke kapitány képzeletbeli dobpergések és fúvószenekari szordínók között csodálatos ékesszólással szónokol, és az istenadta nép keblét persze a lelkesítő lázadás érzése járja át.

Mert a finálé valóban karneváli méreteket ölt: hatalmas nemzeti lobogó bukkan elő a tölgyfa kivilágított lombkoronájából, ha rövid időre is, de mindenki vállalja a lázadás kockázatát, a megtorlás veszélyeit, csak Fronius nagyapám kuksol otthon beszarva, jó pontokat gyűjtögetve egy eljövendő rendőrkapó puha fedelű noteszébe: mindenki énekel és táncol, legénységi muzsikások a lampionok lüktető fényében félrehúzódva rikoltoznak, és a városka polgárai: a bányatulajdonos, a jegyző, a tanító, a pap, a körorvos, a környék bocskoros nemesei és az iparosok családotól, talán újabb címet és földet remélve, szóvirágokat görgetnek egymásra, nehogy holnapra kompromittálódjanak; a tánc folyik és a hegyilakó pásztorok saját muzsikájuk törvényeit követve, lassan és méltóságteljesen részt kérnek az ünneplésből. Anyám, Gyulay Domokosné született Fronius Krisztina, csiripelő nöstényveréb, tánclépésben szökdös egyik tiszt karjából a másikba; apám nem vesz részt a tobzódásban, nem érezve sem igényt, sem erőt,

hogy a figyelem mellett még odaadásra is méltassa az eseményt; talán tudja, hogy a szabad mozgással táncoló júliusi publicum nem menekülhet a felelősség elől, amely még a közepes kaliberű embereket is megilleti, s amelyet még én is éreztem, mikor a halpikkelyszemű szétroncsolt bivalyt négy-öt katona tragikus kellékként húzta a Mörul irányába, és lassan elnyelte őket a porfelhő. Fejveszetten s ahogy ilyenkor illik, stratégiai hibákat egymásra halmozva, a nagy sikerű estélyt követő reggelen a hadsereg elmenekült: maga mögött hagyva a sivár képet, amelyet letarolt *kertünk* mutatott, de ami még enél is fontosabb: örökségként itthagya a torzult tudatot, amely új helyzetben, először a terror, később a consolidatio idején városkánk polgárai fejében megmaradt

(Következő számunkban folytatjuk)

SIKLÓSI KATALIN

Nagyotmondó János

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy fiú, a neve Nagyotmondó János. Elindult egyszer János szerencsét próbálni.

Ahogy ment, mendegélt, vészjóslóan sötét ligetbe jutott, szikkadt nádasok és sűrű, csöndes fák ligetébe. Hát amint így lépdelt előre nagy óvatosan, egyszerre fekete, iszapos tisztásra ért. A tisztás közepén egy viskó állt, előtte egy asszony bánatot teregetett. Nagyotmondó János odalépett hozzá és illendően köszöntötte. Akkor látta meg, hogy az asszonynak nincsen szeme.

– Tudom ám, miért jöttél, János.

– Érted jöttem – lódította Nagyotmondó János, ahogy máskor is szokta –, mert hét határon túl is elért megbabonázó szépséged híre.

Az asszony erre csak nevetett. Nagyotmondó János folytatta a mondókáját, hasonlította őt magányos fűzfához, tószavú éjtündérhez, parttalan gondolathoz. Hanem az asszony csak mosolygott.

– Tudom ám, miért jöttél, János. Távoli földeken,

messzi palotákban tudják, hogy egy ládikóban kincset őrzök: a szemem világát, amivel a holnapot és a tegnapot látom. Azt akarod te megkaparintani.

Bosszúságában Nagyotmondó János előhúzott a tarisznyájából három egyforma követ, és így szólt:

– Hallod-e, te asszony. Van nekem három macskám. Az elsőnek a neve Közössóhaj, és a tiéd lehet, ha velem jössz.

Mintha felhő ereszkedett volna az asszony arcára, amikor a kezébe vette a követ, de aztán tovább is libbent, amikor a földre tette.

– Ej, János, nem fogsz ki rajtam – mondta nevetve. János pedig folytatta, mintha egész életében erre készült volna.

– A másodiknak a neve Kívánság, és a tiéd lehet, ha velem jössz.

Elkomorodott az asszony arca, amikor megérintette a követ. De mosolygott megint, mihelyt a földre tette.

– Ej, János, tanulnod kell még a világról, ha engem akarsz megtéveszteni.

Nagyotmondó János pedig tovább győzködte a különös asszonyt, mert nem is lett volna Nagyotmondó János, ha nem teszi.

– A harmadiknak a neve Mégtöbbgond, és a tiéd lehet, ha velem jössz.

Hanem most már egészen gondba borultan állt ott az asszony, amikor elvette a követ Jánostól, a keze doromboló selymet érzett, a lelke sok mindent, ami nem mesébe való. Az ölébe vonta János fejét, és a fülébe súgta, hol találja meg a kincsesládikáját.

Nagyotmondó János sem volt rest, előkapta a ládikát

a rejtekhelyéről és uccu neki, távozott, egy szó nem sok, annyit sem mondott búcsúzóul.

De mit kezdjen most már ezzel a ládikával – tanakodott magában Nagyotmondó János, és amint kiért a fekete ligetből, egy patakba dobta. Azután továbbvándorolt, világosabb vidékekre, ahol a lányok nevetést hímeznek, az asszony pedig magára maradt Mégtöbbgonddal, és élt, ahogy élt, míg meg nem halt.

SZERZŐINK:

Tanárok, előadók: Ambrus Lajos, Menyhért Anna, Mezey Katalin – **Hallgatók:** Bácsi István, Fehérvári Balázs,
Hamana Zsolt, Kósa Sándor, Oroszi Zsuzsanna, P. Szabó Mária – **Vendég:** Siklósi Katalin
